

**KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGVÉDELMI
HATÁSTANULMÁNY**

SÜTTŐ KÖZSÉG

**településrendezési tervének és helyi építési szabályzatának
módosításához**

(általános fejezet)

PLANNER-T Kft.

2010. szeptember

KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

SÜTTŐ KÖZSÉG

településrendezési tervének és helyi építési szabályzatának módosításához

A tanulmány tárgya

Kulturális örökségvédelmi hatástanulmány; az épített örökség védelmét tárgyaló munkarészek (általános fejezet) Süttő Község településrendezési tervének és helyi építési szabályzatának módosításához.

A települések településrendezési terveinek megalapozásához szükséges a kulturális örökség értékeinek feltárása, azok védelmi szempontjainak érvényesítése a településrendezési tervben és a helyi építési szabályzatban.

A 2001. évi LXIV. Törvény 66. § (2) bekezdése szerint a településrendezési tervek kötelező alátámasztó munkarésze a kulturális örökségvédelmi hatástanulmány. A hatástanulmány tartalmi követelményeit a 4/2003.(II.20.) NKÖM rendelet tartalmazza.

Jelen tanulmány a műemléki és egyéb épített értékeket vizsgálja, a régészeti örökség védelmével külön munkarész foglalkozik.

Tekintettel arra, hogy a település hatályos településrendezési terve még 2002-ben készült, és jóváhagyására 2003. január 29-én (a hivatkozott NKÖM rendelet megjelenése előtt) került sor, értelemszerűen nem tartalmazhatott örökségvédelmi hatástanulmányt, ezért annak teljes körű (a közigazgatási terület egészére kiterjedő) elkészítésére most kerül sor, függetlenül attól, hogy a jelen munka *nem a hatályos terv felülvizsgálata*, csupán *néhány részterületre vonatkozó módosítás*, illetve a hatályos jogszabályoknak való megfeleltetést célzó, technikai jellegű átdolgozás.

Vonatkozó törvények és jogszabályok

1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről
253/1997.(XII. 20.) Kormányrendelet (OTÉK)

2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről

4/2003. (II. 20.) NKÖM rendelet az örökségvédelmi hatástanulmányról

A 4/2003. (II.20.) NKÖM rendelet melléklete szerinti ismertető

1. Vizsgálat

a) Történeti leírás¹

A település kedvező földrajzi fekvése, természeti és közlekedési adottsága miatt régészeti kutatások szerint az emberi történelem kezdete óta lakott hely volt. A legrégebbi leleteket a diósvölgyi kőbányában találták, az 1934-es feltáráskor. Az alsópaleolitikus Chellesi kultúrához köthető lelet a legrégebbi magyarországi emlékként van nyilvántartva, a Kr. előtti 700 000-100 000 közötti korból származik. A településen a középső paleolitikori moustieri kultúra nyomait is fellelték. Találtak mezolitik és neolitik kori csiszolt kőszerszámokat és agyagedényeket is. Az első földművelő népesség a Kr. előtti ötödik évezredben telepedett le a település térségében. A rézkorból származó edénytöredékeket a Tatai úti dűlőben találtak, majd a bronzkorban és a vaskorban is lakott volt a település. Az első keleti lovas nép a bronzkor folyamán érkezik a területre. A Nagysáncstetőn fellelt földvárat vagy a késői bronzkorban vagy a korai vaskorban emelték.

¹ Barakka Gábor: Sédttől – Süttőig c. helytörténeti munkája (2000) alapján

A Gerecse tetején talált sáncot, földvárat a késő bronzkorban emelték. A Sáncföldi halomsírok a korai vaskorból valók. Az 1980-as években folytatott feltárások a Sáncföldeken két vaskori település nyomait mutatták ki. A település lakóházai kőalapozású boronaházak voltak.

A kelták is számos leletet hagytak hátra. A kelta városok nagy része fennmaradt, sőt fejlődött is a római uralom alatt. Kelta eredetű például Győr, Ószőny és Óbuda. Süttő a kelta azalok Azao nevű települése volt. Pannónia római meghódítása a második századra befejeződött. A Duna mentén a rómaiak a birodalom határa mentén castrumokat, légiós táborokat építettek. A folyó túlsó partját castellumok, zászlóalj táborok figyelték. A folyó bal partján is létesültek erődítések. A jobb parti táborok között őrtornyok épültek. A mai Komárom-Esztergom megye közel 100 km-es folyóparti szakasza a római limes része volt, 4-6 km-enként létesültek itt kisebb-nagyobb erősségek. A település területén haladt, körülbelül a mai 10. számú út nyomvonalán a folyó vonalát követő római út.

A süttöi terület települése a római korban a Lepavista nevet viselte. A mai templom helyén épült erősségből jól szemmel tartható volt a túlsó folyópart. Lepavista erődjét a trák légió 3-ik százada védte. Az őrtorony 8x8 m nagyságú volt. Az őrség önellátó volt, földműveléssel és kereskedelemmel is foglalkoztak. Az őrtoronyból látható volt a szőnyi Dunakanyar és a nyergesújfalui Sánchegy is. A települési Bikolpuszta területe is római lakott hely volt, a lakók többek között szőlőműveléssel foglalkoztak. A Hosszúvölgyben római villa maradványait tártak fel. A településen több római mérföldkövet is találtak, ezek tanúsága szerint Lepavista 15 római mérföldre volt Brigetiotól. A rómaiak a település kőbányáit is használták, a provincia több településén találtak a Gerecséből származó követ. A kifejtett követ kocsikon szállították a Dunáig, majd tovább hajókon vitték. A római provincia megszűnése a második-harmadik században történt. Az avar kori korszakról nem sokat lehet tudni, pedig ekkor az egész Kárpát-medence egységes igazgatású volt.

Az úgynevezett honfoglalás utáni időkről nem sok feljegyzés maradt, az egyes területek birtokosaira a helységnevekről lehet következtetni. Fejér megye egyik legrégebbi ismert birtokosai a Csák nemzetség tagjai lehettek, melyről egy 1108-ból származó krónika emlékezik meg. Süttő település első ismert valószínű birtokosai a Szák nemzetség tagjai voltak, akik II. Géza királytól kapták azt hűbéri birtokként. A birtok 1330 körül teljesen a Csák nemzetségé lett. Árpádkori leleteket tártak fel a falu belterületén és Bikolpusztán is. A kőfejtés a kora-középkorban is folyamatos volt, az itt fejtett köveket felhasználták nemcsak az esztergomi, hanem a veszprémi, székesfehérvári, sőt a szombathelyi egyházi és világi építkezéseken is. A településről az első írásos említés 1295-ből származik. A falu nevét Sedtheu-ként írták. Később Sitteu, Scetten, Sikto alakban említik. A betelepített németek Schitte alakban írták Süttő nevét. Elképzelhető, hogy a többféle írásmód mellett a kiejtés ugyanaz maradt. A település nevét valószínűleg a mai Bikol-patak régi nevééről kapta. Az 1300-as években a birtok a királyra szállt, 1388-ban Zsigmond király e birtokot az esztergomi érsekségnek adta. 1391-ben Kanizsai János érsek Szent István első vértanúnak szentelt prépostságot alapít, melynek adományozta többek között Süttő községet is. Süttő község területe ekkor fele részben Esztergom, fele részben Komárom vármegyéhez tartozott. A kőbányákban folyamatos a fejtés a középkorban, az építőanyagot különösen Mátyás idején használták, a visegrádi és a budai építkezésekhez. Mátyás király kedvelt vadászterülete volt a Gerecse, a süttöi Királykút ennek emlékét őrzi.

Bikolpusztát első ízben 1267-ben említik írásban, amikor IV. Béla király a Zovárd nemzetségbeli Miklósnak adományozza. 1564-ben Bykor, 1616-ban Bukló néven, mint lepusztult hely szerepel írásos forrásokban.

Vadács eredetileg királyi birtok volt. Első alkalommal II. Béla királynak a dömösi prépostságnak kiállított adománylevelében említik, 1138-ban. Vadács neve a későbbiekben csak nemesi nevekben fordul elő.

Süttő a XVI. században is az érsekség birtoka, de Esztergom vármegye már 1549 óta török hódoltság alatt van. Oláh Miklós, majd Pázmány Péter urbáriumai is lakatlannak mondja. Összesen 70 évig volt pusztaság, 1543-tól az 1610-es évekig. Pázmány Péter 1615-ben készült urbáriumai már betelepülésről tesz említést. A XVII. század végére azonban ismét 40 év elnéptelenedés következik a település életében, művelt területei bozótos vagy erdőszült területekké váltak. Esztergom a török iga alól 1683-ban felszabadul, de még évekig pusztítottak itt a török-tatár hadak. 1690-ben kezdődik a vármegye újjászervezése. A falu és a térség benépesítése 1696-ban kezdődik, először csak katolikus szlovák és német területekről. A vármegyéből a protestáns lelképászorokat elűzték, a szabad vallásgyakorlást betiltják. Később csehek, franciák és rácok is érkeznek ide. 1699-ben 10 adófizető jobbágyot írnak össze, 1702-ben a község újra elnéptelenedik.

1706 őszén a kurucok beveszik Esztergom várát, de októberben a labanc csapatok ismét támadnak. A környező településeket kiürítik, Süttő német lakosait a várba hajtják sáncmunkára, a falvak ismét elnéptelenednek. 1709-1711 között pestisjárvány tizedeli meg a lakosságot, majd a marhavész és a kötelező hadifuvározás szegényíti el teljesen a népességet. A szabadságharc utáni birtokviszonyok jelentősen megváltoznak. A XVIII. század eleji összeírásban Süttő nem szerepel, mint önálló plébánia, a túlparti mocsaiak használják. A helyi népesség betelepítése a túlnépesedett német tartományokból történik, a betelepítéskor a gazdasági szempontok mellett a vallási, felekezeti hovatartozás volt még fő szempont, katolikus vallású német, és kisebb részben lotharingiai francia lakosságot költöztettek a területre. A földesúri és az állami támogatásoknak is köszönhetően a telepések hamar elkezdtek gyarapodni, vagyonosodni. Általában egész jobbágytelket kaptak, sokszor teljes gazdasági felszereléssel, de élelmet, vetőmagot, igavonó állatot, és többévi adómentességet mindig kaptak. A telepéseknek a megérkezésükkor legalább 100 forint tőkével is rendelkezniük kellett. A telepések négy fő népcsoportból álltak, osztrákok, bajorok, svábok és frankok. A betelepülők 126 családnévvel csak 11 magyar és 6 szláv név volt, a többi német. A telepéseknek ismét irtásokkal kellett a szántó és más művelés alá vonandó területeket kialakítaniuk. A betelepülők az esztergomi hercegprímásnak, mint földesuruknak az úrbéresei lettek. A jogait és kötelezéseiket az urbárium határozta meg. A jobbágytelki állománynak két része volt, a belső telek, vagy házhely, ez egy holdban volt meghatározva, és a külső telek, mely szántóból, rétből állt, ennek nagysága az egyes vármegyékben változó volt, 22 és 60 hold között változott. Ehhez járult még az erdei haszonélvezet, a faszedés, makkoltatás, gyümölcszedés. A süttöi úrbéresek 16 és 32 hold szántóföldet kaptak, az egy hold belső telket nem tudták biztosítani a település szerkezeti sajátossága miatt, azt a külső telken pótolták, a szérűskertek a külső területekre kerültek. 1720-ban már az első telepések adómentessége lejárt, ekkor 29 adózó telket tartottak nyilván. 1731-ben már az iparosok is adóztak, ekkor a településen 1 mészáros, 1 kerékgyártó, 1 takács, 2 pintér, 1 kovács, 1 varga, 2 molnár, 1 kocsmáros és 1 serföző működött. Ismert a betelepülők első bírása, iskolamestere és postamestere is. A telepések szaporodtak, gyarapodtak. Gyarapodott az érsekség is. Utóbbi vagyonát nagyvonalú építkezésekre fordította. Ekkor kezdődött újra a süttöi kőbányák működése is, az érsekség bérleti szerződést kötött a bányák hasznosítására. Az első kőfaragót az 1736-os névjegyzék említi, nevéből ítélve olasz volt.

A betelepülő családok közül 38 család a XIX. század elejéig jelen volt a településen. A XVIII.-XIX. század fordulóján a mezőgazdasági foglalkozás mellett egyre több iparos él a községben, több molnár működött, a patak-malmok után több malom települt a Dunára is. Az első telepesek a kőfejtéshez, kőfaragáshoz nem értettek, így újabb betelepülők jelentek meg a faluban. Az utóbbiak olaszok voltak. Süttőn laktak az érsekségi birtok alkalmazottjai, a nagybirtok intézői is. Ismert az újratelepedés első bírása is, az egy tanítós iskola tanítója is. Az orvosi ellátás 1740 óta működött, de az első orvost csak 1840-ből ismerjük.

A település meghatározó iparága, a kőfaragás 1750-től lesz jelentős, az egyházi és a világi építkezések megkezdésével. Fellner Jakab kőfaragó üzeme működött a mai Ötház, Petőfi és Diósvölgyi utcák által határolt területen, ennek emlékére őrzik a meglévő Szent Orbán szobor, amely egy 1,80 m magas vörös márvány oszlopon áll. A XVIII. sz. végén egyre több olasz kőfaragó települ le a faluban, és jellemző a már itt élők szakmaváltása is. A kőfejtés, kőfaragás fellendülésével a település gyors fejlődésnek indul, népessége megduplázódik, 1827-ben a népesség 1034 fő.

A Duna túlszárnyán, Mocson voltak a királyi magtárak, Süttőtől keletre a hajóvontató út a déli oldalon haladt.

A település birtokosai a Kovács, a Nedeczky, majd a Weser, Sissay és a Bellesicz családok voltak. A Sissay család rokokó kastélya 1760 körül épült. A Wieser család birtokán vendégeskedett Vajda János 1810 és 1811-ben, ennek emlékére írta „A bikoli fák alatt” című verset.

1828-ban országos összeírást tartottak, e szerint Süttőn 380 fő volt a 16-60 év közötti lakosok száma, ebből 24 iparos, 2 kereskedő, az adóköteles, nem nemesi házak száma 150 volt. A település területi megoszlása 1847-es adatok szerint: határa 4382 hold, ebből 887 hold szántóföld, 197 hold rét, 587 hold szőlő, 15 hold kert, 2696 hold erdő. Ekkor 1054 fő, római katolikus lakosa van a falunak. Az 1864-es forrás szerint a falu 1100 fő lakosa német ajkú, a lélekszám Bikollal együtt 1172 volt. E forrás a falu déli részén egy hajdan volt, elnéptelenedett települést említ, mely magyar nyelvű és kálvinista vallású volt.

A település a Bécs és Buda közti út mentén fekszik, így az 1848-as forradalmi eseményekről hamar tudomást szereznek. A toborzásra 24 fő önkéntes állt a honvédseregbe. A szabadságharcot követő megtorlásokat is megszenvedték a falu lakosai.

1850 után ismét megkezdődnek a jelentős építkezések, és 1860-ban megindul az olasz kőfaragók újabb betelepülési hulláma. Újra fellendült a kőfejtő és a kőfaragó ipar. A kifejtett követ vasúton és a Dunán szállították tovább. A folytatódó folyamatszabályozásban is szerepe volt az itt fejtett köveknek. A kiegyezést követő országos gazdasági fellendülés a süttői kőfaragók további gazdagodását hozta. A bányabérrel a Héreg községben működő uradalmi ispán kötött szerződést, és ellenőrizte a bérleti díjak befizetését. A süttői földeket a gazdák tovább művelik, a parasztgazdaságok 20-50 hold nagyságúak. Az iparos családok is rendelkeztek kisebb-nagyobb földterületekkel. A földeken kiváló árpát termeltek, a rétek jó szénát adtak, a termelt bor is jó minőségű volt. A település továbbra is jelentős erdőterülettel rendelkezik.

A süttői kőfaragók 1884. január 1-én alakítják meg a betegsegélyező egyletüket. Ez tette lehetővé, hogy Süttőn állandó jelleggel orvos telepedjék le. A községben 1981 óta tanonciskola működött, az oktatás magyar nyelven folyt, a tanítók száma 3 fő volt, a tanulóké a 95/96-os tanévben 119 fő volt. A tanonciskola az állami elemi iskolában működött.

Az 1896-os millenniumi év a kőfejtő-kőfaragó ipar fénykora, a helyi munkásokon kívül számos napszámos is dolgozott itt ekkor. A településen is elkészült, közadakozásból, a honfoglalás ezeréves évfordulóját ünneplő emlékmű. Az öt méter magas oszlop a Kissáncon áll, a Dunára néz, rajta ez a felirat: „Magyarország ezeréves fennállásának emlékére emelték 1896 évben süttői kőfaragó mesterek” az egyik oldalán, másik oldalán a Himnusz első versszaka látható. A településen ekkor három vendéglő, öt kocsmá és cukrászda is működött, sőt saját kaszinója is volt. A községben pezsgő társadalmi élet folyt, évente több bált is rendeztek, külön foglalkozás szerint, de külön volt tanoncbál és tűzoltóbál is. Az Önkéntes Tűzoltó Egylet 1880 körül alakult, a tűzoltószertárt 1884-ben építették. Népszerű volt a süttői kőfaragókból álló tűzoltózenekar is. Süttőn alakult meg az első magyarországi szakszervezet, 1889-ben.

A XX. század elején a gazdasági fellendülés lelassul, majd bekövetkezik a gazdasági világválság. Az olasz kőfaragók többsége visszaköltözik hazájába. Megkezdődik a kivándorlás, 1905-ben 36 kőfaragó és családja hagyja el otthonát. Kisebbrészüket vagyont szerezve visszatér, nagyobb részüket Amerikában marad. 1908-ban újabb gazdasági fellendülés következik be. A fővárosi építkezéseken sok helyütt használják a süttői követ. Az évi átlagos kőkitermelés 102 ezer köbméter. Működő bányák voltak a Diósvölgyi, a Haraszi, a Nyúlkerti, a Dörfl dűlői, a Steinplatten dűlői, és működött az ún. Alsó és Felsőbánya is. Az 1910-es népszámlálás szerint a községnek 2231 fő lakosa volt, 1600 német, 597 magyar anyanyelvű volt, 2143 fő római katolikus, 13 református, 20 evangélikus, és 55 zsidó vallású. A faluban 349 ház volt, határa 5997 hold volt. A lakosság nagyobb része már iparral foglalkozott. 1900 és 1910 között a településen 73 gazdálkodó, 193 kőfaragó, 53 kőfejtő, 9 vendéglős, 7 kovács, 8 borbély, fodrász, 7 ács, 6 asztalos, 4 mészáros, 7 kőműves, 5 lakatos, 2 pék, 2 vegyeskereskedő, 2 kádár, 1 szűcs, 3 csizmadia, 1 szobafestő, 1 vincellér, 1 bádogos, 3 bognár, 5 vasutas volt, melyek egy kivételével férfiak.

A falu bíróját és négy elöljáróját négy évre választották. 1922-től felváltva látta el a bírói feladatokat négy évig egy gazdálkodó, négy évig egy kőfaragó. A falu rendjére a 3 fős csendőrség vigyázott. A községi iskolát a római katolikus egyház működtette. Az iskola a mai községház helyén álló épületben működött. Az elsősök a mai erdészeti helyén épült házba jártak, a másodikosok a Szakmáry féle üzlet helyén álló épületbe. Az emeletes iskolát 1910-ben emelték, megkezdődött az állami oktatás bevezetése. Az új iskola 5 tantermes, a tantestület 5 fős. Az iskolában tovább folyik a tanoncképzés.

Az első világháborúban a faluból négyszázan kerülnek a különböző frontokra. A katonák közül 71 főnek a neve szerepel az 1927-ben felavatott emlékművön. 1918-ban a szakszervezet és a szociáldemokrata párt létrehozta a Nemzeti Tanácsot. 1919 márciusában a Nemzeti Tanács és a képviselőtestület átalakul Községi Tanácsá. 1919 áprilisában a süttőiek közül 30-an jelentkeznek a Vörös Hadseregbe. A Tanácsköztársaság bukása augusztus 1-én következik be, ennek hírére a községben állomásozó forradalmi sereg is feloszlik. A megszálló román sereg már augusztus 12-én eljut Süttőre. 24-én újjáalakul a szociáldemokrata párt, október végével elkezdődnek a megtorlások. A volt Nemzeti Tanács öt tagját internálják, 30 volt vöröskatonát fél-fél évi kényszermunkára ítélik. 1921 tavaszától megindul a gazdasági és társadalmi konszolidáció. 1920-ban ismét népszámlálást tartanak. E szerint, Süttőn 433 lakott, és 13 nem lakott ház van, és 1865 lakos, Bikolpusztán 28 lakott, és 4 lakatlan ház van, és 137 lakos, Alsó-Vadácson 4 ház van 11 lakóval, Felső-Vadácson 5 ház 8 lakóval, Gerecse kőbányában 2 lakatlan házat, Gerecse vadászházban 3 lakást 10 lakóval, és egy lakatlan lakást találtak. Összesen tehát a település népessége 2031 fő volt, 200 fővel kevesebb, mint a háború előtt. Az 1920-as békediktátumnak megfelelően a község az országhatárra kerül, ez az új helyzet megváltoztatja a település gazdasági és társadalmi életét is.

Az 1929-ben megjelent ipari almanachban említik a süttői ipartestületet, melynek tagjai a süttői és a pizskei iparosok, összesen 121 fő. 1924-től ismét a gazdaság fellendülése következik be, újabb munkahelyek jönnek létre. Sajnos a fellendülés csak 1928-ig tart. 1929 őszén már észlelhetők a gazdasági válság jelei, 1930-ban már a gazdaság egész területén érezhető a visszaesés. 1932-ben az országban 672 gyár szűnik meg. Az ipari termelés csak 1935-ben éri el ismét a válság előtti szintet. A lakosok száma 1930-ban már csak 1431 fő volt. A község területe 1886 óta nem változott, 5997 hold. A településhez négy külterületi lakott hely tartozik, Bikolpuszta, Alsó-Vadács, Felső-Vadács és a gerescei vadászházak. Bikolpusztahoz 600 hold, Felső-Vadácshoz 160 hold mezőgazdasági terület tartozik. A község legnagyobb birtokosa az Esztergomi Érsekség, mely 2622 holdon, és Radvánszky György, aki 2435 holdon gazdálkodik. A telkes gazdák tulajdonában van 800 hold, a törpebirtokosok kezén 120-140 hold szántó van, a zsellérföldek és a kőfejtő, kőfaragó cégeknek volt még 100 hold mezőgazdasági művelésű területe. A XVIII. században megalakított közbirtokosságban volt 50 hold erdő és 150 hold legelő. A közbirtokosság az 1960-as évekig működött, a második világháborúig 3 szarvasmarha, 1 sertés, és 1 kecskepásztort foglalkoztatott. A községben négy országos és kirakodóvásár is volt, és működött a Hangya Fogyasztási Szövetkezet, valamint az Országos Kereskedelmi és Hitelszövetkezet.

A községben a 30-as években két kőfaragóüzem működött, négy kőbánya volt, egy mészkőbánya és egy mészegető üzem volt. A kőfejtés és kőfaragáson kívül jelentős iparág volt a malomipar. Vízimalmok működtek a patakokon és a Dunán is.

1936-ban újabb egyesületek, dalkörök alakulnak. Színkör is működik a községben. Az iskolába beírt tanulók száma ekkor 144 fő, ifjúsági könyvtára 400, tanítói könyvtára 200 kötetből állt. Népkönyvtára 170, iparos könyvtára 450 kötetes volt. 1939-ben, a német kultúra védelmére megalakult a Volksbund helyi csoportja. Megkezdődnek ismét a sorozások. Süttőről 67 férfit soroznak az SS különböző alakulataihoz. 1940-ben a falu lélekszáma 1432 fő volt. A népesség 87%-a katolikus. Ekkor már a katolikus templom vasárnapi 10 órás miséje német nyelvű volt.

1944 telétől kezdődnek a szőnyegbombázások, Süttő is több találatot kapott '44 karácsony estéjén. A házakat nemcsak robbanó aknáknak, hanem gyújtóbombák is eltalálták, a lakóházak és istállók napokig égtek. A szovjet hadsereg december végén beszállásolta magát a községbe, a lakosság sokat szenvedett a megszállás alatt. '45 elején ismét a német csapatok érkeztek a községbe, a Duna túlsópartját már az orosz csapatok foglalták el, az ellenséges egységek a folyón át folytattak tűzpárbajt, aknavetővel, ágyúval. Ekkor sérült meg a süttői templom tornya és a főoltár is. Február közepén a németek a túlsópartot ismét elfoglalták. Márciusban a szovjet csapatok ismét megközelítik a térséget, a lakosság a pincékbe, az erdőbe menekül. Március 29-én ér véget itt a háború.

Csak 1992-ben állíthat emléket a falu a második világháború hőseinek és áldozatainak. A emlékművön 77 név szerepel, ezek közül 49 ember volt katona, 31-en a magyar, 18-an a német hadseregben szolgáltak, 19-en estek áldozatul a bomba- és aknatámadásoknak, 4 embert Auschwitzban, 1 főt Dachauban öltek meg, 4 áldozata volt a szovjet megszállásnak, 1 férfit a bevonuló németek öltek meg.

1945 tavaszán a lakosság visszatér a pincékből, megkezdődik a romok eltakarítása, az újjáépítés. Megsérült sok lakóház, a templom, az iskola, felrobbant az összes közúti híd. Megalakult a süttői Nemzeti Bizottság, amely a pártokkal együtt megalakítja az Igazoló Bizottságot. 1948-49-ben kezdődtek a kitelepítések, ennek jogi alapját a 12.330/1945.M.E.sz. rendelet szabályozta, végrehajtását a Népgondozó Hivatal telepítési osztálya bonyolította.

Süttőn a kitelepítésre nem került sor, a régi szakszervezeti tagok, a szociáldemokrata párttagok a kommunista pártvezetésnél elérte a listák módosítását. A volt Volksbund-tagok birtokait elkobozták, ez Süttőn 24 családot érintett. Az internálás 40 főt érintett a településen, akik 1949-ben nyerték vissza állampolgárságukat.

1946-ban kezdődik a felvidéki magyarok menekülése is, Süttöre a túlpartról, Dunamocsról érkeznek menekültek.

A rendeletek a nagybirtokokat is megszüntették. A kőfejtőkben 1946 tavaszáig szünetelt a termelés, ekkor megalakul a Kőfaragó és Kőfejtő Szövetkezet. A kőbányákat és kőfaragó üzemeket államosítják. A kismesterek önállóak maradhatnak. 1946-ban felszámolják a Hercegprímási Uradalmak erdőgazdaságát és a süttöi vasútüzemet is. Bikolon megalakult a Földműves Szövetkezet, mely a puszta maradék földjein gazdálkodott.

A községi egyesületek, egyesületek jórészt megszűnnek. A katolikus társaságok közül 1948-ig még működik a Jézus Szent Gyermeksége társaság 65 fővel, a Missziós egyesület 60, az Oltáregylet 30, a Rózsafüzér társaság 30 és a Szentszív társaság 38 fővel. 1946. július 4-én Rajk László belügyminiszter rendeleti úton feloszlatja a Magyar Cserkész Szövetséget, és mintegy 1500 társadalmi egyesületet és egyházi ifjúsági szervezetet. Megalakul a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szervezet helyi társasága, majd létrejön a Magyar Ifjúsági Népi Szövetség Ifjómunkás Szervezetének süttöi alakulata is.

1949. február 1-én megalakul a Magyar Függetlenségi Népfront ideiglenes országos tanácsa, melynek elnöke Rákosi Mátyás, alelnöke Dobi István és Erdei Ferenc, titkára Rajk László lett, a süttöi helyi szervezet elnöke a volt bíró lett. 1949 augusztusában az országgyűlés elfogadja az új alkotmányt, októberben a német lakosságra vonatkozó rendeleteket módosítják, a kitelepítés lezárul, megszűnik a lakóhelyre és a munkavállalásra vonatkozó korlátozás, az állampolgári jogokat visszakapják. 1950 nyarán megalakulnak a tanácsok, az októberi szavazáson a szavazók 97,8 %-a a Népfront jelöltjét választotta. A helyi tanácstestületet a tanácselnök vezeti, a tanácsháza apparátusát a Végrehajtó Bizottság titkára vezeti. A gazdasági életben jegyrendszer van, megkezdődnek a kötelező beszolgáltatások. A Kereskedelmi Társulatok listája szerint 1949-ben a településen 9 magán kiskereskedő volt és egy szövetkezeti vegyeskereskedés működött.

1949. évi adatok szerint a falu népessége ekkor 1578 fő volt, ennek 70%-a munkás, iparos, 25%-a földműves, 5%-a értelmiség, egyéb. A nők aránya 55%, a férfiaké 45%. Nemzetiségi megoszlása 88% magyar, 12% német, anyanyelve szerint 52% magyar, 48% német.

1948-ban államosítják a 100-nál több főt foglalkoztató üzemeket, és ezért a Viscosa gyár kezelésében lévő bikoli földek is állami kézbe kerülnek. Megalakul a Süttöi Állami Gazdaság Bikolpuszta. Az első termelőszövetkezet 1950-ben jön létre, először 16 taggal, majd 40 fővel növekedett a taglétszám. 1953-ban sokan kiléptek, és a taglétszám 14 főre csökkent.

1950-ben a kőfejtés és a kőfaragás tevékenységét szétválasztják, létrehozzák az É.M. Kőfaragó és Épületszobrászati Vállalatot és az É.M. 1.sz. Építőköfejtő Vállalatot. Új gatterházat és kőfaragó műhelyt építenek.

Az 1909 óta állami iskolaként működő elemi iskola 1945 után nyolcosztályos általános iskolaként működik tovább. Létrehozzák az úttörő szervezetet. 1948-ban a két párt egyesülése után létrejön a Magyar Dolgozók Pártja.

1956-ban már október 24-én nagygyűlést hívtak össze, 25-én megalakult a Nemzeti Bizottság. Az összegyűjtött élelmiszert két teherautóval szállították a fővárosba.

A Nemzeti Bizottság az esztergomi laktanyából beszerzett fegyverekkel látta el a megszervezett Nemzetőrséget, fegyveres atrocitásra, bűncselekményre nem került sor. November 4-e után kb. 10 ember távozott nyugatra. A Nemzeti Bizottság vezetőjét több hónapra internálták, a többi tagot az állami ünnepek előtt több napra Kistarcsára vitték, megfigyelésük éveig tartott.

1959 után újra kezdődnek a Tsz-szervezések, egyre erőszakosabb eszközökkel, minden tagjelöltet a Tanácsházán egész napos rábeszélésnek vetettek alá. 1960-ban megalakul a Dunamente Tsz., majd mindkét szövetkezet beleolvad a táti Vörös Csillag Mgtsz.-be.

1965-ben a település népessége 1793 fő, területe 5997 kat.hold volt, ebből 2087 hold mezőgazdasági terület, 1565 hold szántó, a lakások száma 1968-ra 599 db volt. A településen 2 vasúti megálló működött, autóbusz közlekedéssel is rendelkezett, volt postahivatal és orvosi rendelő is. A hét üzletből 4 élelmiszerbolt, egy iparcikk-bolt, a négy vendéglátóhelyből kettő vendéglő, egy cukrászda és egy italbolt. A kőfejtőt és a kőfaragó műhelyt is korszerűsítették.

1990 óta polgármester és képviselőtestület irányítja a települést, a törvényességre a jegyző ügyel.

b) Természet, táj, tájhasználat

A község a Duna és a Gerecse között fekszik. A folyam, a forgalmi út, a művelhető területek és a hegyvidék erdei mindenkor jó élőhelyet biztosított az itt élőknek. A vidék az ország egyik legszelesebb része, az uralkodó szélirány északnyugati. Az évi közép-hőmérséklet 8-10 °C között van. Az éves csapadékmennyiség a folyam mentén 550-600 mm, a hegyvidéken 700-800 mm. A napsütéses órák száma 1950-2000 évente. A Gerecsében barna erdőtalaj található, a völgyekben réti talajok, az ártéren homok és agyagos öntéstalaj a jellemző. A parton ártéri növényzet az őshonos, a hegytetőkön a bükk, a hegyoldalakon a gyertyán és a tölgy a természetes növénytakaró.

A település területe 3450 ha 9264 m², a belterület 116 ha 7131 m².

c) Településképi és utcaképi értékek

A község hagyományos belterületi részein jelentős településképi és utcaképi értékekkel rendelkezik. A község legrégebbi utcája a Dózsa Gy. utca, mely őrzi a hagyományos szalagos beépítési jelleget, az utcavonalra való építési módot. Az utca a nyugati végén kiteresedik, ez a Templom tér. A tér köti össze a Dózsa Gy. utcát a régi Bécs-Buda országúttal, a mai Rákóczi utcával, és a Duna-parttal. A Templom tér mentén községi szintű intézmények alkotnak jellegzetes együttest, a műemléki védeltséget élvező római katolikus templom, az 1910-ben épült emeletes iskola, a plébánia és a községháza. Az Ötház utca, Patakmalom utca és a Vásártér utca szintén a hagyományos belterület jellegzetességei, nyomvonaluk és beépítésük már a XIX. században kialakult. Értékes településképi elem továbbá a sportpálya feletti kápona és emlékmű

Külterületen a legjelentősebb építészeti érték a Reviczky kúria és a mellette lévő kis kápolna épülete Bikolpusztán.

A község a két világháború áldozatainak emlékhelyeket állítottak. Az első világháború áldozataira és hőseire a Rákóczi hársfa alatti, piramis alakú oszlop emlékeztet. Az emlékművet 1927. május 29-én, a hősök ünnepén avatták fel. A piramison a Pro Patria 1914-1918 felirat, és 71 hős neve szerepel. A második világháborús emlékművet csak 1992-ben emelhettké a község lakói, amelyet az előbbi mellé, szintén a Rákóczi hárs alá helyeztek. Rajta 59 hős és áldozat neve szerepel.

A legjelentősebb természeti érték belterületen a Rákóczi hárs; jelentős továbbá az óvoda melletti díszkert növényállománya.

Külterületen jellegzetes tájképi elemként jelenik meg a présházak-pincék együttese (Diósvölgy, Dörfl szőlők, Szittl), a Sánctöldek látványa, a Duna-part (galériaerdő, horgászhelyek); a Bikol-patak völgye, a patakon létesített, valamint az erdészet területén található horgászto, valamint a Prindl-forrás (kedvelt kirándulóhely).

d) Településszerkezet és területhasználat

A mai község a középkori falu helyén fekszik; a hajdani településszerkezetet az ősi nyomvonalú országút (a mai 10. sz. főút - Rákóczi utca) és a Bikoli utca, valamint ezek melletti kis utcák (Dózsa György u., Vásártér u., Petőfi u., Ötház u., Patakmalom u.) őrzik. A hajdani falu szélére települt egy nagy kőfaragó üzem (a mai Reneszánsz Kőfaragó Zrt.), illetve a HM Budapesti Erdőgazdaság Süttői Telephelye. E két telephely aztán az idők során a mai falu közepére került, hiszen a XX. században a népességszám növekedtével a falu terjeszkedni kezdett, márpedig a terjeszkedésre a domborzati adottságok miatt szinte egyedül keleti irányban, Lábatlan felé volt lehetőség, a főút két oldalán. Így alakultak ki az újabb, többnyire szabályos vonalvezetésű utcák, és a falu a XX. század végére a 10. sz. főút déli oldalán egészen Lábatlan határáig „nyújtózott”.

A falu kialakult, eredeti településszerkezete jórészt megőrződött, szervesen fejlődött az évszázadok során. A területhasználatban megfigyelhető, továbbá most tervezett változások a kialakult településszerkezetet lényegesen nem befolyásolják.

e) Településkarakter: településszerkezet, telekszerkezet, telekhasználat, beépítési módok

A településkarakter legfontosabb eleme a településszerkezet. A belterület legrégebbi része a Bikol-patak és a mai Kisvasút utca között található. A Dózsa Gy. utca, és a Templom tér mentén lévő beépítés és az intézmények a XVIII. századi újratelepítés jellemzőit őrzi. A török időben elpusztult középkori falu a mai belterület helyén volt, a mai római katolikus templom is, feltehetően a középkori, a török időkben szintén romossá váló templom helyén áll. A régi falurész orsós jellegű utcája mentén, a régi úrbéri belső telkeken a lakóházak szalagos beépítéssel, előkert nélkül épültek (földszintes, oromfalas, nyeregtetős házak). A hagyományos telekhasználat szerint a háromosztatú lakóházhhoz épült az istálló, a szín és az ólak, majd a telken keresztbe épült pajta. E mögött volt a szérűskert. A telkeken egymás mellé épült pajták a lakótelkeket lezárták, védővonalat képezve.

A zsellértelkek, zsellérsorok szintén a XIX. században alakultak ki, a Petőfi, a Bikoli és a Diósvölgyi utcákban, ezek ma kistelkes lakóterületek, lakótömbök, a földszintes, utcavonalra épült kis alapterületű házakkal.

A Buda-Bécs országút a hagyományos falutól délre halad, a Dunától 400 m-re délre, a Duna-partot csak a belterülettől nyugatra elérve. A vasút szintén a Duna partján épült, a belterülettől nyugatra a 10-es út és a vasút egymás mellett halad. A település temetője és a sportpálya a Bikoli úttól nyugatra található. A kőfaragó műhelyek az országút mellé, a régi faluhoz délről csatlakozó területeken telepedtek le. Ma itt a község nagytelkes intézményei és lakóházak találhatóak. A község intézményei a Templom tér és a Rákóczi utca központi szakaszán találhatóak. A ma működő ipari, gazdasági létesítmények a régi falutól keletre, a Kisvasút utca mellett alakultak ki.

A XVIII-XIX. század lakó és intézményi területei megtartották eredeti funkciójukat, sőt a beépítettségi jellemzőit is. A belterület a XX. században két és félszeresére nőtt. A régi falutól nyugatra csak egy lakótömb alakult ki; a legnagyobb méretű lakóterületi fejlesztés Lábatlan felé, a falutól keletre történt. Az országúttól északra, a Duna felé és délre is kialakítottak szabályos lakótömböket. A kisebb és nagyobb lakótelkeken az egy- vagy kétszintes épületek az oldalhatáron állnak, már jellemzően nem előkert nélkül, az előkert 3 és 5 m közötti. A telkeken már nincs szükség a gazdálkodáshoz nagy melléképületekre, már nem szükséges a védő szerepű kereszt-pajta, a melléképületek a huszadik században a lakóházak mögé épülnek. A legújabb gazdasági létesítmények a vasút mellé, a belterület északi szélén települtek.

f) Védettségek

Műemléki védettség

A település római katolikus templomát Szent Lipótnak² szentelték. A templom a műemléki jegyzékben 6825 számon szerepel, az épület a Dózsa Gy. utcában van, az 1. helyrajzi számú telken. A templom 1778-ban épült. A középkori romos kápolnát nagyobbította és építtette át Esterházy Imre hercegprímás. A jelenlegi templom a középkori kápolna helyén épült, amely a török hódoltság alatt súlyosan megrongálódott. A betelepülés után helyreállították, használhatóvá tették. Az átépítés és bővítés 1730-ban kezdődött, a szentély boltíves lett, a hajó vakolt mennyezetű, a fedése zsindelel. Tornya még nem volt, külön harangláb épült. A templom berendezése, felszerelése csaknem teljes, van orgonája, kórusa, két oltára, padjai, szószéke. Ma is vannak az orgonának XVIII. századi részei. A templom 1761-ben ismét felújításra szorult, de 1770-ben mégis a bontás mellett döntenek, 1778-ra el is készült az új templom, új alapokon, nagyobb mérettel. Az egyhajós, egytornyos barokk templom 32 m hosszú, a hajó magassága 12 m, alapterülete közel 300 m², a torony magassága 23 m. A téglaburkolatos kóruson ismét felállítják az 1715-ben gyártott orgonát. Megépítik a szentélyben a barokk vörös márvány oltárt, a barokk tabernákulummal. A főoltárkép Szent Lipót megdicsőülését ábrázolja. A mellékoltárokon Jézus szíve és a Rózsafüzér királynéja látható. 1781-ben készült a szintén vörös márvány keresztelőkútja. Az I. világháború idején a templom négy harangját hadi célokra elkobozzák, melyeket 1925-ben pótolnak, közadakozásból. A II. világháborúban a négy harangból kettő ismét áldozatul esik a hadi céloknak. A templom külső vakolatát és tetőszerkezetét, 1938-ban, az Eucharisztikus Kongresszus alkalmából teljesen felújítják. Az 1944 karácsonyán kezdődött bombázások, harcok során a templom is megsérül, sok lakóházzal és egyéb épülethez hasonlóan. A tetőszerkezet csaknem teljesen megsemmisül, a torony felső része eltűnik, a márvány főoltár felrobban, az ablakok tönkremennek. A hosszan elhúzódó felújítás, helyreállítás már 1945 tavaszán elkezdődik. 1990 után ismét szükséges a felújítás, amely 1996-ban már nem halogatható tovább. 1997-ben az új tetőszerkezet, tetőfedés készült el, 1998-ban a torony és a főhomlokzat felújítása történik, 1999-ben pedig a további külső falak, a sekrestye és a templombelső felújítása történik. Végül a templomkert és a kerítés is megújult. A felújított templom megáldására 1999. Adventjének első vasárnapján került sor.

A Reviczky-kúria a külterületi 0144/5 és a 0146 helyrajzi számú telkeken található, a műemléki jegyzékben a 2522 számon szerepel.

² Szent Lipót az ausztriai Melkben született, 1073-ban. Szülei II.Lipót örgróf és Ida német császárné. A szent életű ausztriai örgróf támogatta a kereszties hadjáratokat, adakozott sok kolostor javára, a kloster-neuburgi prépostság alapítója volt.

A műemléki védettséget élvező lakóház, a Vásár tér 17. szám alatt, a belterületi 816 és 817 helyrajzi számú telkeken van, a műemléki jegyzékszámja 2523.

Helyi védettség

A Szent Ilona kápolna a szőlőhegy elején létesített stációk mellett, a Kálvária-dombon épült. Az első hat stáció 1730 és 1740 között létesült, az első, kőből emelt kápolnát 1748-ban építették. A kálvária 1830-ban már 12 stációból áll. A rossz állapotú kápolnát lebontják, és 1856 májusában egy nagyobb kápolna alapozása kezdődik. Az egyhajós, egyenes záródású szentélyű, huszártornyos kápolnát már 1856 szeptemberében felszentelhetik. A kápolna mellé kőkereszt kerül, a stációk kiegészülnek, számuk már tizennégy. Az első világháborúban a kápolna harangjait is elviszik, melyeket 1925-ben pótolnak. A második világháborúban a harangok a helyükön maradnak, de a bombázások során az egyik megsemmisül, a kápolna megsérül. A kápolnát már 1946-ban helyreállítják. Újabb felújításokra 1976-ban és 2001-ben került sor.

A bikoli Keresztelő Szent János kápolnát 1755-ben említik először, torony nélküli, deszkázott mennyezetű, szószékkel és kórussal ellátott templomként írják le. A kápolna mai formáját 1840-ben nyeri el. 1963-ban felmerült az épület lebontása. Renoválására 1963-ban kerül sor. 1990 után a kastély és a kápolna is magánkézbe kerül, mindkettő karbantartásra szorul.

Helyi utcakepi védelem alá vonandók a Vásártér, az Ötház, a Patakmalom, a Dózsa György utcák és a Templom tér.

g) Az örökségi értékek elemzése

Lásd a régészeti örökségvédelmi hatástanulmányban, illetve az épített környezet vonatkozásában az előző pontban.

h) Területhasználat és területi állapot a kulturális örökség összefüggéseiben

Lásd a régészeti örökségvédelmi hatástanulmányban, illetve az előző pontokban.

2. Változtatási szándékok ismertetése

A településszerkezeti tervben a falu fejlesztésére vonatkozó távlati elképzelések az önkormányzat által meghatározott, jóváhagyott, hatályban lévő településfejlesztési koncepción alapulnak. A tervezett módosítások a koncepcióba beilleszthetők.

a) Településhálózati és tájhasználati változás

Jelentősebb településhálózati és tájhasználati változást a község igazgatási területén a tervezett gazdasági területek megvalósulása jelenthet. Ezen beruházások azonban sem régészeti lelőhelyet, sem az épített környezet értékeit nem veszélyeztetik, tekintettel arra, hogy azoktól távolabb találhatók. A beruházások táji, természeti környezetre gyakorolt hatásait a későbbiekben, a beruházásokkal kapcsolatos részletesebb ismereteket követően lehetséges majd elemezni.

b) Településszerkezeti, területhasználati és beépítettségi változás

Régészeti vonatkozásait lásd a régészeti örökségvédelmi hatástanulmányban, az épített környezet vonatkozásában lásd az előző pontban leírtakat. Ebből, valamint a jóváhagyott településfejlesztési koncepcióból egyértelműen kitűnik, hogy a belterületi fejlesztéseknél kitűzött cél a falu épített örökségének megőrzése mellett egy mértéktartó fejlődés lehetőségének biztosítása, elsősorban a meglévő belterületi lehetőségek kihasználása (tömbbelső beépítése ⇒ területhasználati és beépítettségi változás !), illetve korlátozott mértékben a belterülethez csatlakozó újabb lakó- és gazdasági területek kijelölése.

c) Infrastrukturális változás

A gazdasági területek kialakítása során várhatók jelentősebb közmű-fejlesztések. A belterületen a közműellátottság jelentős részben kiépült, a tervezett fejlesztések közművesítése a meglévő hálózatok továbbépítésével biztosítható. Az út- és közmű-beruházásoknál elsődleges cél a meglévő településszerkezet, utcahálózat megőrzése, továbbá a településkép javítása többek közt korszerű közműhálózat-fejlesztéssel/átépítéssel (pl. légvezetékek helyett földkábel, központi területeken zárt csapadékvízelvezetés, stb.), illetve burkolat-kialakítással, utcabútorozással, átgondolt növénytelepítéssel.

d) Népeség, életmód, társadalom, kultúra változása

Süttő lakónépessége 1990-ben 2036 fő, 1995-ben 2025 fő, 2001-ben 2034 fő, 2008-ban 2024 fő volt. A népesség előregedése - csakúgy, mint országos, vagy megyei szinten - itt is tapasztalható; a természetes szaporodás értéke évek óta negatív. A vándorlási különbözet azonban többnyire pozitív, azaz többen költöznek ide, Süttőre, mint ahányan el a faluból, így a népességszám évek óta gyakorlatilag alig változik.

A népességszám alakulását tekintve, figyelembe véve az utóbbi évtizedekben tapasztalható folyamatokat, kijelenthetjük, hogy a tervezés távlatában (mintegy 10-15 éves távlatban) továbbra is a népességszám **stagnálásával**, legfeljebb **2100 fő** körüli népességszámmal számolhatunk. A területi lehetőségeket figyelembe véve azonban a térségben tervezett fejlesztések következtében *további, mintegy 2-300 fős népességszám-növekmény* is elképzelhető, illetve a jelen terv szerint ekkora növekmény fogadására a tervben szereplő lakóterületek kialakításával a lehetőség biztosított.

Bár a hagyományos, gazdálkodó életmód visszaszorulóban, és ez a tendencia a jövőben várhatólag folytatódik, a falu (ezen belül mindenekelőtt a lakóterületek) fejlesztésénél arra kell törekedni, hogy a lakókörnyezet minősége szempontjából kedvezőtlen folyamatok (lásd például: telkek elaprózódása, mivel többen nem kívánnak házikertet művelni) fel ne erősödjenek. Ennek szabályozási eszköze lehet például az új lakóterületek esetében a kellő méretű telkek, kellően széles, fásítható utcák kijelölése, szabályozása.

Ugyancsak fontos - már amennyire a településrendezés eszközeivel, illetve önkormányzati eszközökkel befolyásolható - a lakosság túlzott „felhígulásának”, a falu lélekszámaéhoz képest túlzott mértékű betelepülésnek megakadályozása, továbbá az itt élők identitásának erősítése (nemzetiségi hagyományok ápolása, közösségi rendezvények, falunapok szervezése, stb.).

3. Hatáselemzés

a) Történeti településhálózati következmények

A kialakult történeti településhálózatban a tervezett fejlesztések, illetve módosítások lényeges változást nem fognak eredményezni. A fejlesztések a településen belül szervesen illeszkednek az adottságokhoz.

b) Természeti, táji hatások

Mint azt korábban írtuk, jelentősebb településhálózati és tájhasználati változást Süttő igazgatási területén a tervezett gazdasági területek bővítése jelenthet. Ezen beruházások azonban sem régészeti lelőhelyet, sem az épített környezet értékeit nem veszélyeztetik, tekintettel arra, hogy azoktól kellő távolságra találhatók.

Az épített környezet védelme érdekében a belterületen és annak környezetében fontos, hogy tájvédelmi szempontból „kitett” helyeken az építési előírások megfogalmazása során arra törekedjünk, hogy ne alakulhasson ki túlzott mértékű, a településképet veszélyeztető beépítés.

Az általános tájvédelem érdekében a mezőgazdasági területek területhasználatát, építési lehetőségeit átgondoltan kell szabályozni. A meglévő értékek védelme érdekében a tervezett előírások *betartatása* igen fontos. Az erdők, az erdőt tagoló, értékes élőhelyként, valamint talajvédő növénytakaróként is védendő gyep, továbbá a szőlőskertek, szőlőültetvények látványa védelemre érdemes tájképi érték. A környezeti adottságokhoz jól alkalmazkodó, a táj hagyományos, tájképi értéket képviselő arculatát és értékes élőhelyeket biztosító tájhasználatok védelméről, megmaradásáról a településrendezés eszközeivel is gondoskodni kell.

c) A településkép feltárulásának változásai

Mint azt korábban említettük, a településkép szempontjából meghatározó jelentőségű a változatos domborzat, a táji és az épített környezet összhangja. Különösen szép a falukép Neszmély felől, a Rákóczi utcán haladva. Ugyanakkor a Rákóczi u. új beépítése meglehetősen idegen a hagyományos beépítéstől, ami - Lábatlan felől a faluba érkeve - az első benyomás tekintetében igencsak kedvezőtlen. A településrendezési terv készítésekor annak idején fokozott figyelmet fordítottunk a településképet meghatározó építészeti, táji elemek érvényesülésére, a szabályozás eszközeivel gondoskodni próbáltunk arról, hogy a falu jellegzetes, karakteres részei, azok látványa a későbbi nemzedék számára is megőrizhető legyen. A jelen módosításoknál is ez volt a cél, erre törekedtünk.

d) Régészeti emlékek feltárhatóságának, megmaradásának, bemutathatóságának vagy pusztulásának lehetőségei

Lásd a régészeti örökségvédelmi hatástanulmányban.

e) Történeti térbeli rendszerek alakulása

A szabályozási terv és a helyi építési szabályzat a meglévő értékes történeti térbeli rendszerek, a településszerkezet, az utcahálózatok, a telekstruktúrák, a beépítési mód, a beépítési karakter, az utcaképek, és az épületeken megjelenő architektonikus elemek megjelenését nem veszélyezteti.

Az eredeti településszerkezet jórészt megőrződött, szervesen fejlődött az évszázadok során. A területhasználatban megfigyelhető legjelentősebb változások: különösen az utóbbi évtizedekben néhány korábban hagyományosan beépítetlen terület rész beépülése, illetve a hagyományos szőlőhegyek egy részének „zártkert jellegű” beépülése. A tervezett fejlesztések jellemzően a falu évszázadok során kialakult szerkezetéhez igazodnak, szervesen kapcsolódnak a település belterületéhez, utcahálózatához. Az ettől eltérő (elsősorban gazdasági jellegű) fejlesztések a belterülettől távolabb találhatók, így az épített környezetre káros hatást kevéssé gyakorolnak. A táji, természeti környezetre gyakorolt hatásokat a későbbiekben, a beruházásokkal kapcsolatos részletesebb ismereteket követően lehetséges és kell majd elemezni.

f) Műemléki együttesek, műemlékek eszmei, használati és esztétikai jelentőségének alakulása a tájban, településszerkezetben, épített környezetben, a település életében

A műemlék templom és környezete a településszerkezet, épített környezet, településkép meghatározó eleme. A hatályos terv szerint, a módosítás során a szabályozás eszközeivel továbbra is biztosítani kell, hogy a templomra a falu meghatározott pontjairól a rálátás biztosított maradjon; a műemléki környezetben zavaró megjelenésű építkezés ne történhessen. Ugyancsak fontos a templom környezetében a közterületek - példamutató módon nagyrészt már megtörtént - rendbetétele, gondozása.

További, a településkép szempontjából kiemelkedő jelentőségű területek: a sportpálya feletti kápolna, emlékmű és környezete; a Rákóczi hárs és környezete; a présházak, pincék együttese; Prindl-forrás környezete; Reviczky kúria és környezete.

g) Műemlékek megújulásának és fenntarthatóságának gazdasági esélyei

A védett épületek, építmények a helyi közösség vallási életével és a település történetével kapcsolatosak. Az ilyen jellegű védett létesítményeket mindig a helyi közösség építette és tartotta fenn, így ezen értékek megőrzésére, karbantartására a jövőben is gondot fordítanak, a szükséges anyagi terheket is vállalva. A fenntartásra, felújításra továbbá különböző (egyházi, állami, önkormányzati, stb.) forrásokból is biztosítható anyagi lehetőség. Mivel a templom a hitéleten kívül például különböző kulturális események, rendezvények színhelye is lehet, fenntartására, környezetének rendezésére, szépítésére is többféle anyagi forrás bevonása lehetséges.

h) Településkarakter változásának hatásai

A kialakult településkarakter a tervezett ipari gazdasági bővítésekkel lényegesen nem fog változni. A lakóterületeknél az újabb beépítésű részekre már inkább a határozott karakter nélküli, kertvárosias jellegű beépítés a jellemző. Ez részben következménye, de részben oka is az életmód-változásnak. A településkarakter radikális megváltozásának elkerülése érdekében a lehetőségekhez képest az újabb beépítésű részekben is - a megváltozott életmódból adódó igényeket is figyelembe véve, de nem szolgalmód követve - szorgalmazni kell a hagyományos falusias beépítést (oldalhatáron álló, utcára merőleges gerincű nyeregterős beépítés, a helyi sajátosságokat idéző épület-tömeg, homlokzati kialakítás, anyaghasználat, színezés, stb.).

i) Környezeti terhelések és az épített örökség műszaki állapotának összefüggései

Süttő belterületét elsősorban a főutca (10. sz. főút), valamint a Diósvölgyi utcát a bányaut jelentős környezeti terhelése (zaj, por, rezgés) érinti. Ez értelemszerűen az épített örökség műszaki állapota szempontjából is rendkívül kedvezőtlen, és a jövőre nézve is igen fontos adottság, melyen részben forgalomtechnikai eszközökkel (a 10. sz. főút esetében), részben forgalomszervezéssel (a bányaut helyett más szállítási útvonal kijelölésével) lehetséges némiképp enyhíteni. A tervezett gazdasági területi fejlesztések (módosítások) a belterülettől távolabb találhatók, így azok forgalma és más, egyéb környezetterhelése a belterületet, illetve a meglévő és tervezett lakó- és intézményi funkciójú területeket csak áttételesen (a Bikoli utca, illetve a Rákóczi utca által) érinti, így az épített örökség műszaki állapotát jelentős többlet-terhelés nem veszélyezteti.

j) Folyamatok iránya és visszafordíthatósága

A védett értékek a tervezett módosítások következtében károsodni nem fognak. A közlekedési, (közúti) forgalom növekedése miatti meglévő károsodásokat (légszennyezés, rezgések) forgalomtechnikai megoldásokkal lehet csökkenteni, így a káros folyamatok ha vissza nem is fordíthatók, de legalább csökkenthetők lennének.

k) Kárenyhítés lehetősége, költsége, illetve ellentételezésének lehetőségei

A tervezett gazdasági célú hasznosítással, az ipari célú létesítmények építésével, azok működésével az épített értékekben további károsodás nem fog bekövetkezni. A védett régészeti lelőhelyeket a tervezett módosítások nem, vagy csak minimális mértékben érintik. Ahol az szükséges, ott a régészeti feltárás és egyéb munkálatok költségeit a beruházónak kell viselnie, a vonatkozó jogszabályi előírások szerint.

4. Összefoglaló

A mai Süttő a középkori falu helyén fekszik; a hajdani településszerkezetet az ősi nyomvonalú országút (a mai 10. sz. főút - Rákóczi utca) és a Bikoli utca, valamint ezek melletti kis utcák (Dózsa György u., Vásártér u., Petőfi u., Ötház u., Patakmalom u.) őrzik. A hajdani falu szélére települt egy nagy kőfaragó üzem (a mai Reneszánsz Kőfaragó Zrt.), illetve a HM Budapesti Erdőgazdaság Süttői Telephelye. E két telephely aztán az idők során a mai falu közepére került, hiszen a XX. században a népességszám növekedtével a falu terjeszkedni kezdett, márpedig a terjeszkedésre a domborzati adottságok miatt szinte egyedül keleti irányban, Lábatlan felé volt lehetőség, a főút két oldalán. Így alakultak ki az újabb, többnyire szabályos vonalvezetésű utcák, és a falu a XX. század végére a 10. sz. főút déli oldalán egészen Lábatlan határáig terjeszkedett.

A falu kialakult, eredeti településszerkezete jórészt megőrződött, az évszázadok során szervesen fejlődött. A területhasználatban megfigyelhető, továbbá most tervezett változások a kialakult településszerkezetet lényegesen nem befolyásolják, a település területén nyilvántartott régészeti lelőhelyeket, továbbá az épített környezet értékeit nem veszélyeztetik.

A belterületi fejlesztéseknél (illetve a jelen módosításoknál) a falu évszázadok során kialakult szerkezetéből kell kiindulni; a tervezett fejlesztések szervesen kapcsolódnak a település belterületéhez, utcahálózatához. „Belül” a kialakult, jellegzetes utcák vonalvezetése, szabályozása, beépítési módja megőrzendő. A településkép szempontjából meghatározó jelentőségű a változatos domborzat, a táji és az épített környezet összhangja. A településrendezési terv készítésekor, illetve jelen módosításakor is fokozott figyelmet kell fordítani a településképet meghatározó építészeti, táji elemek érvényesülésére, a szabályozás eszközeivel gondoskodni kell arról, hogy a falu jellegzetes, karakteres részei, azok látványa a későbbi nemzedék számára is megőrizhető legyen.

5. Nyilatkozat

Alulírottak mint az örökségvédelmi hatástanulmány általános fejezetének készítői kijelentjük, hogy az általunk készített munkarész a 4/2003.(II.20.) NKÖM rendelet tartalmi követelményeinek megfelel, továbbá hogy a munkarész elkészítésére - a hivatkozott rendelet 6. § (1) bekezdés b) pontja értelmében - jogosultsággal rendelkezünk.

Budapest, 2010. szeptember hó

Zétényi Zsófia s.k.

okl. építészmérnök, vezető településrendező tervező
Országos Tervezői Névjegyzék-szám: TT/1É 01-2407/11

Horváth Gergely s.k.

okl. építészmérnök, vezető településrendező tervező
Országos Tervezői Névjegyzék-szám: TT1 01-1120/06